

SUNDBORNSBYGDENS
INTRESSEFÖRENING

LOKAL UTVECKLINGSPLAN FÖR SUNDBORNSBYGDEN

*Uppdaterad 2024 med stöd från projektet Platsmarknadsföring Falu kommun
med finansiering från:*

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehåll

Inledning	2	Nuläge och framtidsvision.....	7
Kort om delarna i utvecklingsplanen	2	Vår framtidsvision för en samlad	
Kort om statistiken i utvecklingsplanen	2	Sundbornsbygd.....	8
Upptäck Sundbornsbygden!	3	Gemensamt i Sundbornsbygden.....	8
Det unika med Sundbornsbygden	3	Korsån.....	9
Befolkning	4	Karlsbyheden.....	9
Tillgång till bostäder.....	4	Danholn.....	9
Offentlig och kommersiell service	4	Sundborns by.....	10
Företag och företagsklimat	5	Bilaga 1. Lista över föreningar i	
Arbetsplatser och pendling	5	Sundbornsbygden.....	11
Infrastruktur	5	Bilaga 2. Förslag ur "Att leva och bo i	
Föreningar och organisationer.....	6	Sundborn"	12
Mötesplatser	6	Bilaga 3. Karta över Sundbornsbygden	14
Rekreativsmöjligheter	6	Bilaga 4. Kulturstråk Sundborn	15

Fotografi sid 3 och 10, Ulf Palm, Falu kommun
 Övriga bilder från sundborn.com

Inledning

Alla kommundelar har en lokal utvecklingsplan. Den är bygdens egen plan, inte kommunens. Den ägs av respektive intresseförening och ser lite olika ut. Sundbornsbygdens lokala utvecklingsplan har tagits fram genom Sundbornsbygdens Intresseförening. Intresseföreningen är en ideell förening som verkar för att tillvarata bygdens intressen. Medlemmarna består av boende, företag och föreningar. Vår huvudsakliga uppgift är att till kommunen, Region Dalarna, Trafikverket och övriga myndigheter föra fram förslag och idéer för utveckling av Sundborns socken så att det är bra att bo, bygga och leva här. Intresseföreningen driver även egna projekt för att förverkliga idéer som sockenborna kommer med.

Den lokala utvecklingsplanen vägleder vårt arbete och ligger till grund för projektansökningar, bland annat för kommundelsutvecklingsmedel (KDU-medel). Den bygger till del på arbetet som gjordes i studien "Att leva och bo i Sundborn" år 2010 samt Lokal utvecklingsplan för Danholn/Utanmyra, år 2015.

Målet är att från och med år 2023 se över och uppdatera planen så att den är aktuell inför kommande kalenderår.

Kort om delarna i utvecklingsplanen

Den första delen i utvecklingsplanen "Upptäck Sundbornsbygden" ger en bild över läget i Sundborn idag, hur många som bor här, olika boendeformer, arbetstillfällen, näringsliv, service och infrastruktur. I andra delen "Nuläge och framtidsvision" beskrivs vad vi är stolta över i vår bygd och vilka möjligheter vi ser framåt. Här beskriver vi hur vi vill utveckla Sundbornsbygden och vilka steg som detta kräver.

Kort om statistiken i utvecklingsplanen

Den mesta statistiken i planen kommer från kommunens Befolkningsdatabas (år 2022) och Sysselsättningsdatabas (år 2021).¹

1. Vid uppdatering och jämförelse av statistiken i planen kan det vara bra att veta följande. Statistiken i utvecklingsplanen kommer från kommunens Befolkningsdatabas och Sysselsättningsdatabas. Den är på följande områden och avser året inom parentes: Hushållstyp nattbefolkning (2022), Hushåll nattbefolkning (2022), Hustyp upplåtelseform (2022), medianinkomst dag- och nattbefolkning (2021), Bredband per RTB hushåll nattbefolkning (2022), Ålder nattbefolkning 2022, Pendling dag- och nattbefolkning (2021), SNI dag- och nattbefolkning (2021). Befolkningsmängd och hushåll i byarna på sida 4 är beräknat på följande NYKO-områden: Danholn: 4310 och 4410; Sundborns by: 4110, 4611 och 4612; Karlsbyheden: 4510, 4613, 4614, 4220, 4210, 4615, 4616; Korsån: 4610

Upptäck Sundbornsbygden!

I kommundelen Sundborn finns byarna Blixbo, Danholn, Hobborn, Karlsbyheden, Korsån, Kårtäkt, Lilltäkt, Lövanget, Rostberg, Rupstjärn, Skuggarvet och Sundborns by med flera. I det som följer grupperas de till Danholn, Karlsbyheden, Korsån och Sundborns by.

Byarna har olika förutsättningar. Danholn ligger på bekvämt pendlingsavstånd till Falun vilket gör det enkelt att bo där sett till möjlighet till kollektivtrafik. Karlsbyheden präglas av jordbruket och samlingspunkten kring Hedvallen och Folkets Hus, med en spridd bebyggelse. Korså bruk är en mindre by med stort kulturhistoriskt värde, saknar samhällsfunktioner och ligger nära kommungränsen mot Hofors. Det medför speciella vardagliga förutsättningar. I Sundborns by finns service och samhällsfunktioner samlade och drar som konstnärsparet Carl- och Karin Larssons hemby många turister varje år. Även här finns stora kulturhistoriska värden längs Sundbornsåns dalgång, en del av Världsarvet Falun. Byn har ett starkt föreningsliv med aktiva i alla åldrar där

idrotten är störst med flera sektioner och många aktiva, främst barn och ungdomar.

Nulägesbilden nedan speglar bygden som helhet. Sundborn och Sundbornsbygden syftar till hela kommundelen, och Sundborns by syftar till tätorten Sundborn.

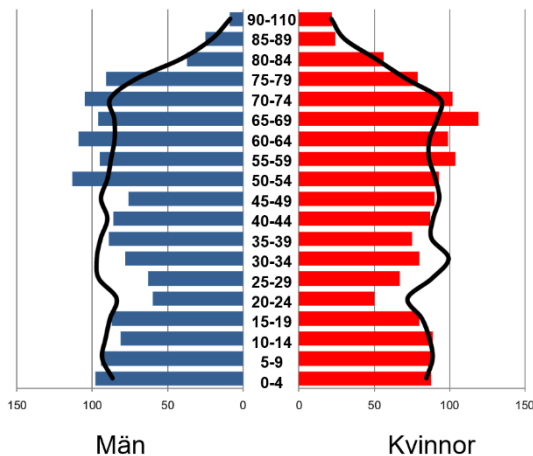
Det unika med Sundbornsbygden

Sundborn är en kulturhistorisk bergsmansbygd präglad av tidig koppar- och järnframställning och en del av Världsarvet Falun. Det är nationellt och internationellt känt som konstnären Carl Larssons hembygd, vilket lockar många besökare varje år.

För oss som bor här är Årberget speciellt eftersom det ligger centralt i socknen med flera byar runt. Förr kallade vi varandra för "de på andra sidan berget", nu vill vi att det ska förena oss. En typisk person härifrån är trevlig, positiv och känner engagemang för bygden. Alla är inte med och är drivande, men de flesta hejar på det som görs och många bidrar där de kan.

Befolkning

I Sundborn bor 3036 personer fördelat på 1254 hushåll. 519 bor i ensamhushåll. Se tabell 1 nedan för en uppdelning av befolkningen mellan byarna. Medelåldern är 43,7 år. I åldern 0 till 18 år återfinns 22 procent, i 19 till 30 år 11 procent, i åldrarna 31 till 65 år finns 44 procent och bland 66+ återfinns 23 procent. Se illustration i diagram 1. Sundborn har en större andel äldre än kommunen som helhet. Liknande mönster finns i alla landsbygder i kommunen.

Åldersfördelningen i kommundelen (2020). Den svarta linjen visar Falu kommun som helhet.

Medianinkomsten för Sundborn är på 371 615 kronor per år (beräknat på åldern 20-64 år). Det betyder att hälften av befolkningen tjänar mer och hälften mindre. Lönenivåerna skiljer sig inte särskilt mot andra områden i kommunen.

Tabell 1: Befolkning per by i Sundbornsbygden (år 2020)

By	Befolkning	Hushåll
Danholn (med omgivning samt Utanmyra)	626	260
Karlsbyheden (inklusive Blixbo, Kårtäkt, Ruspstjärn)	691	275
Sundborns by (med omgivning inklusive Ramsnäs och Skuggarvet)	1445	600
Korsån (hela östra området från Karlsbyheden)	105	57

I Sundborn bor 2735 personer i egenägda småhus, det vill säga villor, radhus och liknande. 56 personer bor i hyrt småhus. Vad gäller flerbostadshus (lägenheter) bor 69 personer i

hyresrätt. 40 personer bor i specialbostad – särskilda bostäder för funktionshindrade, äldre eller studenter.

Tillgång till bostäder

I Sundborn bor merparten av invånarna i villor. Kopparstaden har 44 hyreslägenheter i Sundborns by, varav 24 nybyggda år 2023, och Backa Fritid tillhandahåller 20 hyreslägenheter, varav fem i Danholn och resterande i Sundborns by. Korså by AB hyr ut ett 30-tal lägenheter. Utöver det hyr några privata fastighetsägare ut lägenheter i Danholn. Idag finns ungefär 470 bebyggda bostadsfastigheter där ingen är folkbokförd, vilket kan bero på att de används som fritidshus eller står tomma. Främst finns de i de östra delarna kring sjön Logården, i Finngårdets-, Karlsby- och Kårtäkts fåbodar och Korså bruk.

En hel del byggande pågår i Sundborns by då detta skrivs, främst i form av villor. I området Sandsberg har nyligen bostadsrättsradhus uppförts.

Offentlig och kommersiell service

I kommundelen finns tre kommunala förskolor, två i Sundborns by och en i Danholn. Vi har två grundskolor, Sundbornskolan (cirka 140 elever) med årskurs F-6 och Danholnsskolan (cirka 65 elever) med årskurs F-4. En ny skola i Sundborns by planeras stå klar år 2025.

Äldreboendet Risholmsgården har 40 lägenheter för demenssjuka. En kommunal gruppbostad för personer som har en funktionsnedsättning finns i Sundborn. Här planeras för nybygge och flytt av gruppboenden till annan plats i byn.

Biblioteket drivs i ideell regi sedan kommunen stängde den kommunala filialen i Sundborns by. Svenska kyrkan har en församling i Sundborn. I Sundborns by finns en livsmedelsbutik. Den är ombud för post, apotek, svenska spel, ATG, paketutlämning. I bröderna Bengtssons gårdsbutik säljs potatis. I Sundborns by finns bensinstation med kiosk och tvätthall som drivs av Engqvist taxi.

Mitt i byn finns en pizzeria. Sommartid och även sporadiskt under året är restaurangen i Hyttstugan öppen. Ytterligare caféer är öppna sommartid i Sundborns by. I Korsån har herrgården caféverksamhet främst sommartid, och bedriver även B&B-verksamhet. B&B finns också i Sundborns by. Privatpersoner hyr även ut boende.

Ur servicesynpunkt har närheten till Falu tätort både fördelar och nackdelar. Det är lätt att få tillgång till servicen i staden, samtidigt som närheten gör att den lokala servicen utsätts för stor konkurrens från stadens utbud.

Företag och företagsklimat

I Sundborn finns ca 350 företag registrerade varav hälften antas vara aktiva. Många är enpersons-företag. En del är lite större, exempelvis Blixbo cement och Göranssons färg. Vi har ett aktivt jordbruk. Carl Larsson-gården lockar årligen 30–35 000 betalande besökare. Utöver det kommer uppskattningsvis 15 000 personer för konstnärshemmet utan att lösa biljett för visning. Sundborn är ett av kommunens största besöksmål.

Arbetsplatser och pendling

Antalet sysselsatta i Sundborn är 508 personer, varav drygt hälften bor i kommundelen. Tabell 2 visar inom vilken bransch de som jobbar i Sundborn finns. I jämförelse med andra delar av Faluns landsbygd har tätortsnära Sundborn många

arbetstillfällen inom Kultur, nöje och fritid där Sundborn ligger högst. Något som kanske inte är så konstigt med tanke på besöksnäringen och det kulturella arvet. Sundborn jämfört med andra kommundelar har få sysselsatta inom Tillverkning.

Tabell 2: Branscher med flest sysselsatta i Sundborn

Bransch	Antal personer
Q Vård och omsorg; sociala tjänster	104
F Byggverksamhet	83
P Utbildning	76
A Jordbruk, jakt och skogsbruk	58
R Kultur, nöje och fritid	44
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	34
C Tillverkning	27
S Annan serviceverksamhet	21
H Transport och magasinering	20
M Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	18
O Okänt	12
N Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster	5
I Hotell och restaurang	2
J Informations- och kommunikationsverksamhet	2
L Fastighetsverksamhet	2
Totalt	508

Av de som arbetspendlar till Sundborn bor flest i Falu tätort därefter i Svärdsjö. Många av de som bor i Sundborn arbetspendlar till Falu tätort och en del även till Borlänge. Det finns även en hel del som pendlar till Svärdsjö.

Infrastruktur

Gällande bredband är kontrasterna stora. Sundborns by och Danholn var först i kommunen att få fiber på landsbygden för över tio år sedan, medan Korsån fortfarande står utan fiber. Totalt i bygden är 55 procent av hushållen anslutna till fibernätet. 20 procent har fiber i sin absoluta närhet, det betyder att det finns en fiberanslutning i närheten som de skulle kunna kopplas till. 25 procent av hushållen har internetuppkoppling utan fiberanslutning.

Grusvägen till Korsån behöver asfalteras. En mycket stor brist är avsaknaden av cykelväg från Sundborns by till Falun, något vi arbetat för och fortsätter arbeta för.

Bussar avgår dagligen morgon till kväll, men inte överallt (se tabell 3). Kollektivtrafiken fungerar ganska bra från Falun utmed vägen mot Svärdsjö, men försörjningen av anslutningar till och från Sundborns by fungerar sämre. Fredags- och lördagsnätter tillkommer nattbuss (gäller ej Sundborns by). Korsån saknar kollektivtrafik, men har flextrafik två dagar per vecka.

Tabell 3: Kollektivtrafik

Förbindelse	Buss-nummer	Antal turer/ vardag/en väg
Kårtäkt - Hillersboda - Svärdsjö	#233	2–4, flertalet enbart skoldagar
Falun - Sundborn - Svärdsjö	#234	11–12, varav 3 enbart Sundborn-Backafors
Enviken - Svärdsjö - Falun	#235	25–29, angör ej Sundborns by
Skuggarvet - Sundborn - Kårtäkt - Risänget	#237	6, enbart skoldagar eller förbeställning
Flextrafik Korså bruk - Sundborn	#623	1, enbart onsdag och fredag

Föreningar och organisationer

Medan man i storstan blir serverad olika alternativ, är vi väl medvetna om att initiativ och satsningar här bygger på ideella krafter och eldsjälur. Driv- och initiativkraften att göra själv är något som finns och är värdefullt här. Genom föreningslivet skapas gemenskap, och i den vill vi göra mer tillsammans. I ungefär 15 föreningar erbjuds mycket för fritiden, till exempel idrott, kultur och utvecklingsarbete. En lista på samtliga föreningar finns i bilaga 1. Karlsbyhedens IK, Sundborns Golf, Sockenrådet och Lions är föreningar som särskilt märks.

Många av idrottsfaciliteterna i bygden sköts och ägs av föreningarna. Idrottsföreningarna arrangerar årligen stora evenemang som Sport Ewa

Cup i fotboll, DalaDubbeln i orientering och träflasklöpet inom löpning. Andra viktiga evenemang i byarna är Karlsbyhedens valborgsfirande och midsommar, med det största firandet i Sundborns by som besöks av många ”utsocknes”.

Mötesplatser

Affären i Sundborns by är en naturlig permanent mötesplats, liksom området kring pumptrack- och agilitybanorna i Danholn. Kyrkan i Sundborns by har öppen förskola två dagar i veckan. PRO i Sundborn har en egen lokal i Sundborns by - Träffpunkten. Folketshuset i Karlsbyheden, Korså bystuga och föreningsgården samt festplatsen i Sundborns by finns för tillfälliga evenemang.

Bygdens idrottsarenor fungerar också som mötesplatser där barn, ungdomar och vuxna samlas för olika aktiviteter.

Rekreativsmöjligheter

Det finns flera vandringsleder i Sundbornsbygdens vackra natur. Till exempel går en led upp på Årberget där det finns både vacker utsikt och slogbod, en annan bjuder på Backa våtmarks rika fågelliv, förbi Korsån passerar Vildmarksleden, i Sundborns by går Kulturstråket¹ och från Rupstjärn finns flera vandringsleder. Vi har även flera fina badplatser: Hinsén, Hedkarlssjön och Vitsand. De två senare ansvarar kommunen för.

I bygden finns flera fotbollsplaner, isrinkar, konstfrusen bandyplan, idrottshall, hinderbana, discgolf, agilitybana, pumptrack, skateboardramp, multiarena, utegym och lekplatser, gym, crossbana för löpning och skidåkning, ett elljusspår som går mellan Danholn, Karlsbyheden och Sundborn samt en ny cykelbana.

¹ Se bilaga 4

Nuläge och framtidsvision

Det finns förbättringspotential i kommunikationen mellan byarna i Sundbornsbygden. Den vill vi jobba med, men är medvetna om att det är lätt att hamna i gamla hjulspår. Byarnas olika förutsättningar är både en styrka då vi kan inspireras och få nya perspektiv på varandra, och en svaghet då vi i en del frågor upplever att vi inte har något gemensamt.

Flera aktörer har lång erfarenhet av att planera och genomföra evenemang och lokala utvecklingsprojekt. Här finns en styrka i de stora erfarenheterna inom olika områden. En annan styrka är de väl etablerade idrottsföreningarna som utgör en stadig sammanhållande grund.

Många besökare kommer till Sundborn för att se Carl Larssons hem och bergsmansgården Stora Hyttån samt för att uppleva attraktiva och kulturhistoriska byar och landskap.

Fler och fler kommer till Korså bruk. Besöken är en styrka för bygdens utveckling eftersom de kan bidra till näringsverksamhet kring besöksmålen. Det finns stora möjligheter i att samordna besöksnäringen med mat, privata och kommersiella boenden samt information. Kommundelen har också mycket vacker natur att erbjuda besökarna.

Det finns en farhåga att vi i utvecklingsarbetet "glömmer" oss som bor här genom att ensidigt fokusera på de stora möjligheterna inom besöksnäringen. Den ska i stället nyttjas för att bygga stolthet över vilka vi är, vår identitet, och bli något att samlas kring. På så sätt kan besöksnäringen användas som hävstång och tematisk ingång i andra utvecklingsområden.

Vår framtidsvision för en samlad Sundbornsbygd

Sundborn är en sammanhållen bygd med goda relationer mellan byarna, en attraktiv bygd i Falun och Dalarna. Vi drar nytta av byarnas olikheter och träffas i formella och informella samarbetsforum samt arrangerar tillsammans olika evenemang. Det är lätt att ta sig runt med cykel, bil och buss i bygden och till Falun och Borlänge. Nyinflyttare och hemvändare känner sig välkomna. Det är lätt för både dem och oss som redan bor här att bli delaktiga och aktiva i våra föreningar och organisationer.

Många äldre i bygden har flyttat in i nybyggda mindre och lättsköta lägenheter vilket har satt i gång flyttkedjor som gör det möjligt för unga familjer att ta över befintliga hus och gårdar. Idrotten är en fortsatt sammanhållande kraft. På helgerna fylls den nya idrottshallen i Sundborns by och bandyplanen i Karlsbyheden med barn, unga och vuxna som går på match för att se sport på hög nivå. Efteråt möts många på puben eller restaurangen.

Många som besöker oss stannar till på flera platser runt om i bygden, Sundborn förknippas numer både med Carl Larssongården, bergsmansgården Stora Hyttlös, det historiska industrilandskapet och vacker natur- och kulturbygd. Sundborn är en naturlig del av Världsarvet Falu gruva. Konstnärssarvet lockar hit många konstnärer som nyttjar våra nya öppna ateljéer. De inspireras av våra miljöer och ljuset kring Sundbornsåns vattenspeglar. Turismen har lett till nya arbetstillfällen i bygden.

I Danholn möts invånarna vid agility- och pumptrack-banorna eller slobodarna som underhålls kontinuerligt av engagerade bybor. Förutom att njuta av vackra omgivningar och rika möjligheter till fritidsaktiviteter är gemenskapen stark. Uppskattade gemensamma aktiviteter som till exempel Dinner-safari bygger relationer i Danholn vilket ger många en ökad livskvalitet. Nya bostäder har byggts i utkanten av Överbacka.

Karlsbyhedens jordbruksmark brukas till fullo och Bengtssons gårdsbutik har ett stort sortiment som förser oss med lokalproducerad mat.

Korsån drar fördel av att vara en gränsby genom att ha goda relationer och samarbeten åt alla håll. Sammanhållningen i byn är god vilket gör att folk trivs och vill bo här.

Sundborns by är på samma gång en historisk bergsmansby och en modern plats att bo på. Invånarna möts över generationsgränserna på Sundbornsgården, Träffpunkten, Fritidsgården, Kontorshotellet och på caféer, pubar och andra självklara mötesplatser. På helgerna är grillplatserna längs Kulturstråken och andra leder populära. Besökare har lätt att hitta boende hos privata uthyrare, och det har blivit mer "Sundborn i Sundborn" – boendemiljön i Sundborns by har förskönats på ett försiktigt sätt, byggt på vår tradition och historia.

Vad behöver göras för att möjligheterna ska bli verklighet?

Gemensamt i Sundbornsbygden

Sundbornsbygden vill utveckla formerna för hur föreningar och organisationer kan mötas inom bygden. Det ska vara lätt att engagera sig och alla ska få komma till tals. Även samarbetet utåt ska förbättras, till exempel med Falu gruva, kommunen, Världsarvsrådet, bergsmansgården Staberg med flera. Hit hör också att bli bättre på att nå ut med information om oss och våra aktiviteter, både till invånare och till besökare. Siktet är inställt på att bredda och utveckla våra evenemang genom att samarbeta och stimulera varandra föreningar emellan. Ett redan påbörjat initiativ är utvecklingen av cykel- och motionsspår, ett arbete som ska fortsätta.

Nyinflyttade ska bli uppmärksammade i vår bygd, så att man känner sig välkommen och inbjuden. Vi vill samarbeta med kommunen om ett välkomstbrev eller en välkomstpåse, med

information om företag, föreningar och andra organisationer. Det ska vara enkelt och meningsfullt att engagera sig.

Vi vill hitta sätt att få fram mark för försiktigt nybyggande av bostäder i olika upplåtelseformer. Det behövs i flera byar, på kort och lång sikt – perspektivet är 5-10-15 år. En kompletterande väg framåt är att genom påverkansarbete jobba för att det ska bli enklare för befintliga fastighetsägare att komplettera med nya byggnader. Kopplat till detta är fritidsboendet, mark för sjönära bebyggelse behövs på flera platser. De här frågorna ska diskuteras fram till konkreta förslag att ha klara när kommunens arbete med att se över den fördjupade översiktsplanen för Sundborn sätter i gång.

Vi vill verka för fler matställen i bygden. Infrastrukturmässigt behöver vi påverka kommunen för att få fler gång- och cykelvägar i hela bygden. Vi ska också arbeta med påverkansarbete för att förbättra busstrafiken och en asfaltering av vägen från Korsån.

Korttidsboendet i Sundbornsbygden behöver utvecklas. Vi ska undersöka hur man kan samordna uthyrning av privata stugor och rum samt ta vara på erfarenheter från exempelvis projektet Byhotell i norra Dalarna. Vi ska påbörja etableringen av attraktiva ställplatser. I Sundborns by kan det vara intressant att undersöka förutsättningar för ett hotell och/eller stugby.

Som en övergripande princip har vi möjlighet att använda den kraft som finns i Världsarvsarbetet i Falun. Målet med det är att boende, verksamma och besökare upplever världsarvet som en livskraftig, hållbar och attraktiv plats med starka historiska rötter. Representanter från Sundborn ska vara en samverkanspart i genomförandet av Världsarvsrådets Världsarvsplan 2021–2026. Det är en stor resurs som bidrar med kunskap samt till att upplevelser, hälsa, kultur och idrott möts.

Korsån

Korsån vill huvudsakligen hitta ett sätt att samla invånarna i byn, för att kunna dela med varandra vad man vill med byn.

Vi är en gränsby och frågan är hur man kan jobba med det. Idag är det svårt för barnfamiljer att få ihop vardagen med skola i Svärdsjö och arbete i Hofors. Ett svar ligger i infrastrukturen till byn, framför allt mot Hofors. En långsiktig fråga är hur det går att få folk att vilja bo i en by som saknar samhällsfunktioner? Vad efterfrågar de för att trivas?

Vi vill rusta bygdegården och funktionsanpassa den, samt försköna miljön genom att bland annat ta bort vass kring dammar och vattendrag.

Karlsbyheden

Karlsbyheden vill fortsätta bruka jordbruksmarken. Särskilt viktig är den i dalgången efter grusåsen. Vi vill utveckla gårdsbutiken, och verka för att fler verksamheter kommer hit. Idrottsföreningarna ska fortsätta att vara en självklar central kraft i byn, liksom Folkets hus.

Danholn

I Danholn finns två mål. Det första är att utveckla och bibehålla möjlighet till många olika aktiviteter anpassade för olika intressen, åldrar och årstider. Det andra är att öka attraktiviteten för Danholn för de som bor här idag samt besökare och inflyttande. Därför ligger fokus på att underhålla de satsningar som redan har gjorts. Genom fortsatt arbete med att skapa mötesplatser och gemensamma aktiviteter för att utveckla bygden blir byn ännu attraktivare. Förskolan, fritids och skolan är knutpunkter som utgör en stor attraktionskraft för Danholn. Dessa är därför särskilt viktiga att behålla för fortsatt utveckling.

Sundborns by

Sundbornsgården skulle kunna bli en mötesplats, sommar som vinter. En annan potentiell mötesplats är ett kontorshotell vid bytorget, behov och möjligheter bör undersökas. Vi vill använda festplatsen mer, för nya initiativ, evenemang och aktiviteter. Vi vill bygga nya ställplatser och bygga ut turistinformationen.

Möjligheterna att utöva idrott bör breddas för att behålla intresset hos barn och unga i Golf, bland annat genom ett gym och en ny innebandyhall. Vi ska arbeta för att utformning och användning av hallen, i den nya skolan, samordnas med idrottsföreningen. Vi ska följa upp behovet av parkeringsmöjligheter för tillfälliga evenemang.

Både bergsmansgården Stora Hyttnäs och Carl Larssongården ska fortsätta att utvecklas inom upplevelser, konst och kultur. Vi vill initiera samverkan mellan dessa och andra platser i Världsarvet Falun. Stora Hyttnäs bör fortsätta öppnas upp för engagerade bybor som vill vara med i utvecklingen av gården. Dessutom vill vi bygga ut nya kultur- och cykelstråk, utveckla offentlig konst och skulpturer i särskilda satsningar och bygga en historisk hyttanläggning för att knyta an till vår historia. Det är viktigt att målgruppen för de satsningarna både är sundbornsbor samt nationella och internationella besökare.

Vi ska följa upp att den nya skolans gestaltning utformas med stor hänsyn till byns kulturmiljö, i linje med diskussionerna om utformning i projektet *"Att leva och bo i Sundborn"*. Vi vill fortsätta att arbeta för förverkligande av förslagen som projektet resulterade i:

- 1) Att insatser görs för att genomfartstrafik genom byn blir mer stillsam och anpassad till byns miljö och liv.
- 2) Att gång- och cykelvägen som ska byggas genom byn anpassas till byns kulturvärden.
- 3) Att kompletteringsbebyggelse anpassade till byns miljö underlättas på befintliga tomter.
- 4) Att utformningen av bytorget vid Coop, Pizzerian och Träffpunkten ses över och görs attraktiv som träffpunkt för boende och besökare, för busstrafik och för parkering.
- 5) Att insatser görs så att grönområdet vid nya bostadskvarteret längs Skuggarvsvägen används och utformas som ett tillskott till bytorgets miljö.
- 6) Att placering, utformning och gestaltning av miljöstationen ses över. Dialoger med Falu Energi och Vatten är pågående.

Vidare vill vi jobba för:

- ✓ Fritidsgård
- ✓ Grillplatser efter leder/kultur-stråk
- ✓ Café och pub

Bilaga 1. Lista över föreningar i Sundbornsbygden

Namn
Sundborns hembygdsförening
Hinsen Logårdens Fiskevårdsområdesförening
Karlsbyhedens idrottsklubb
Danholms idrottsförening
Karlsbyhedens Orienteringsklubb
Lions club
Röda Korset
PRO Sundborn
Rupstjärns byalag
Stora Hyttnäs – Linderdahlska stiftelsen
Sundborns badhusförening
Sundborns Gymnastik- och idrottsförening (GoIF)
Sundborns kanotklubb
Sundbornsbygden intresseförening
Korså bygdeförening
Vägföreningar
Samfällighetsföreningar

Bilaga 2. Förslag ur "Att leva och bo i Sundborn"

- ✓ En genomfart av landsvägskaraktär omdanas till en stillsammare och mer småskalig bygata.
- ✓ Med de nättare gatumåtten och nya byggrätter längs gatu- och torgsidor frigörs lägen där kompletterande bebyggelse steg för steg stärker Sundborns byns karaktär av dalaby.
- ✓ Brons bredd tänjs med utkragningar av räckena. Brorräckena bearbetas i riktning mot den tidigare träbrons utseende. Fartsänkning och smalnade körfält möjliggör mötande trafik bil/lastbil i 30 km/h och trottoar för blandad GC-trafik. För möten lastbil/lastbil eller lastbil/buss införs test-perioder, dels med skyltat mötesförbud, dels med skyttelsignal.
- ✓ Genomfartens ombyggnad planeras för två etapper, en första för att klara en säkrare passage för turister och skolbarn, en andra med översilning vid det nya torget intill Paletten/Kvarnen.
- ✓ Byggrätter utifrån anrik bystruktur erbjuds till alla fastighetsägare för härbren, bodar och "undantag" till turist-, student- eller ungdomsboende.
- ✓ En strategi för uthyrning i "boiby-hotell" där byborna tar del med egna härbren, "undantag" och friggebodar, dels i byns karaktär, dels också som konstnärsvisten i olika djärva utföranden.
- ✓ Torg, i form av "hållplatstorg" föreslås för att både stärka busstrafikens attraktivitet och öka p-kapaciteten, dels vid Paletten/Kvarnen, dels vid festplatsen/macken.
- ✓ Bryggor och kajförstärkningar föreslås för att främja båttrafik och båtångöring.
- ✓ Ny kyrkby för att främja "kyrkan mitt i byn". Planen kombinerar boende med uthyrning av härbren. Ceremoniväg till nya gravplatser och skogskyrkogård. Fokus också på stranden vid kyrkrodens båthus och ett vidgat bad.
- ✓ Konstnär- och hantverksateljéer föreslås öster om Carl Larsson-gården och Stora Hyttnäs, dels runt "Sparsgöla" och vattenlandskapet i söder, dels längs bäckfåran. En strateg för målarveckor och konststipendieboende lanseras. Även dess moderna härbren föreslås ingå i konceptet med "boiby-hotell" för att bredda användningen.
- ✓ Byggnad för utbildningslinjer i konst och hantverk föreslås i läge bortom trädriddån väster om CL-gården, eventuellt i samlokalisering med hotell-hub.
- ✓ Eventuell kämbyggnad, hub, för "boiby-hotell" och för kursgård föreslås i läge bortom trädriddån väster om CL-gården, vid festplatsen eller vid nya torget.
- ✓ Perifera bostadsområden länkas inbördes och mot centrum med nya tryggare byggateformande bebyggelsestråk.
- ✓ Säkrade cykelstråk, dels genom generellt lägre hastigheter på bygator och i byn i sin helhet, dels genom egna far.
- ✓ Trygghetspolicy genom att ny bebyggelse stärker kontinuiteten i byns delvis upplösta gamla byggatestruktur. Ny bebyggelse föreslås beakta strategin med "eyes on the street", t ex genom kök eller matplats mot gata, bättre belysning, etc.
- ✓ Varuhallen Paletten föreslås bli infogad i ett tydligare bytorg. Varuhallens tillbyggnader föreslås knyta an till byns och regionens arkitektur. I första hand säkras utväxt i norr, öster och syd. I norr fram till gatan för att stärka dess gaturum.
- ✓ Miljöstationen föreslås bli kring- och överbyggd i form och med detaljer som betonar dess del i kommunens ekologiska strategi. Exempelvis med solceller och sedumtak.

- ✓ Infart västerifrån föreslås återfå sitt gamla läge, riktad mot det nya hållplatstorget södra sida. Det ger expansionsyta för skolans och förskolans tomter, med bra lägen för dem, för bostäder eller för verksamheter. Trafiktekniskt fås en effekt av "översilning" som gynnar torget och dämpar tendensen till att använda Sundborns by som snabb genväg.
- ✓ Två nya kvarter intill nya "hållplatstorget" ger bra lägen för en mix av boende, äldreboende, lokaler och verksamheter som föredrar byläge framför industriområden.
- ✓ Byns gräns mot jordbrukslandskapet ger lägen för odlingslotter, förslagsvis formade som en "kaj mot det gröna", för att främja lokalt odlande och insikter om den moderna människans ekologiska fotavtrycken.

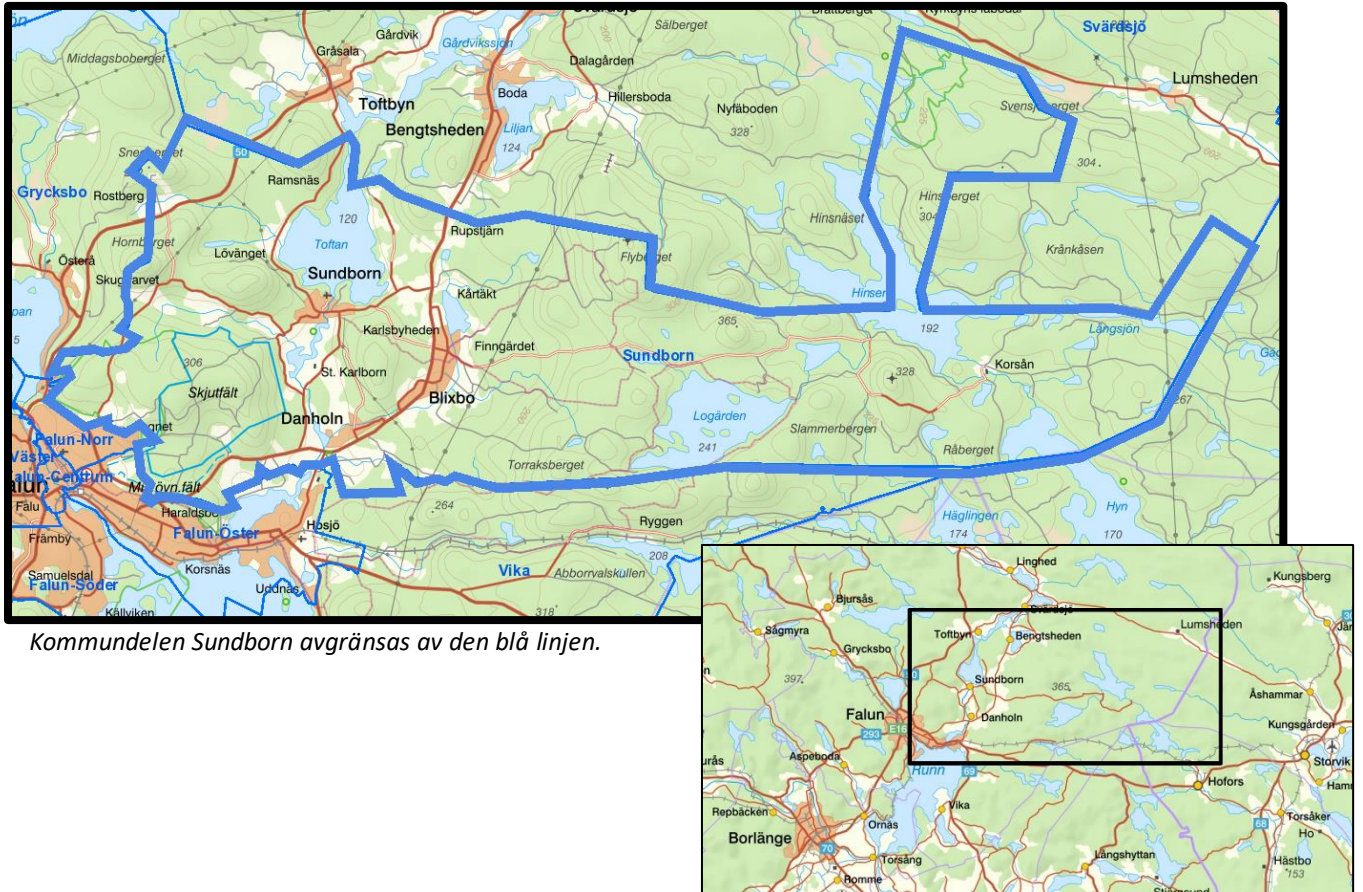
Genomförda eller delvis genomförda förslag

- ✓ Turist- och konstnärsstråk med nya skylt- och informationsprogram föreslås för viktiga målpunkter och nyupptäckta utsikter i byn och landskapet. En sekvens av utsiktstorn, paviljonger och lusthus kompletterar (genomfört).
- ✓ Festplatsen byggs ut med breddad turistservice, reception, p-platser, gästhamn, spa, bryggor, hyrstugor och uppställningsplatser för campingtält, husbilar och husvagnar. En ny infart österifrån föreslås (delvis genomfört).
- ✓ Bytillväxt längs bygator uppmuntras, dels genom bygrätter längs de bygator som glesnat pga. skiftena, dels i form av nya länkande bygatustråk (delvis genomfört).

Bild från "Att leva och bo i Sundborn"

Bilaga 3. Karta över Sundbornbygden

Kommundelen Sundborn avgränsas av den blå linjen.

Bilaga 4. Kulturstråk Sundborn

Informationsskylt		Informationsign		DISCOVER SUNDBORN VILLAGE
Parkering		Parking		Signposted footpath 4 km
Toalett		Toilet		CARL LARSSON'S FOTSPÅR
Handikapptoalett		Accessible Toilet		Platser där konstnären målade några av sina tavlor
				CARL LARSSON'S FOOTSTEPS
				Places where the artist painted some of his paintings